

Erich Maria Remarque (1898 – 1970): Na západní frontě klid (1929)

1. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;
2. Doba a místo (děje);
3. Zvláštnosti kompozice;
4. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
5. Námět, témata, hlavní motivy;
6. Jazykové zvláštnosti;
7. Kulturní souvislosti.

(1) Kantorek do nás v hodinách tělocviku hučel tak dlouho, až naše třída odpochovala pod jeho velením jako jeden muž na okresní velitelství a přihlásila se dobrovolně na frontu. Ještě ho vidím před sebou: dívá se na nás, oči za brejlemi se mu blýskají a dojatým hlasem se nás ptá: „Půjdete přece se mnou, kamarádi?“ (...)

Pravda, jeden z nás váhal a příliš se mu nechtělo. To byl Behm Josef, tlustý, dobromyslný chlapec. Nakonec se však dal přemluvit. (...)

Jako naschvál byl Behm jeden z prvních, kteří padli. Při zteči dostal kulku do oka...

Není ovšem možné dávat Behmovu smrt do souvislosti s Kantorkem – kam bychom přišli, kdybychom už tohle chtěli nazývat vinou. Vždyť na světě jsou tisíce Kantorků, a všichni jsou přesvědčeni, že konají maximální dobro – způsobem pro ně co nejpohodlnějším.

(2) Teď už je vidět i ty dvě ostatní, dveře se otvírají dokořán a světlo na nás plně dopadá. Poznávají nás a všechny tři se z plna hrdla smějí našemu vyštáfování. Smíchy se ve dveřích až prohýbají. Jak ladné jsou jejich pohyby! (...)

Potom smíme vstoupit. Ve světnici hoří malá lampa, je tam teplo a slabá vůně parfému. Rozbalujeme, co jsme jim přinesli, a odevzdáváme dárky. Oči jim svítí, je vidět, že mají hlad. (...)

Zaplavují nás svou řečí – moc z toho nerozumíme, ale slyšíme, že to jsou přívětivá slova. Snad také vyhlížíme velmi mladě. Ta štíhlá snědá mne hladí po vlasech a říká, co všechny francouzské ženy vždycky říkají: „La guerre – grand malheur – pauvres garçons –“

(3-1) Rozednilo se ještě trochu víc. Nahoře kolem mne chvátají kroky. První. Potom další. Vrzání kulometů splývá v nepřetržitý řetěz. Právě se chci trochu pootočit, když se shora začíná něco hlučně valit do mého trychtýře. Těžce a s pleskotem to padá dolů, je to člověk – nepodařilo se mu zachytit se na stěně kráteru, klouže, leží na mně –

Nemyslím, nerozhoduji se – šíleně do něho bodám a jenom cítím, jak tělo sebou cuká, měkne a hrouť se. Mám ruku lepkavou a mokrou, když přicházím k sobě.

Ten druhý chroptí. Mám dojem, jako by řval, každé vydechnutí je jako výkřik, hřímání – ale to jen mé tepny tak buší. (...)

Konečně jsem vedle něho.

Vtom otevírá oči. Musel mě ještě slyšet a dívá se na mne s výrazem hrůzného zděšení. Tělo leží nehnutě, ale v očích je nezměrný útek, až si na okamžik myslím, že ty oči dokáží strhnout s sebou tělo. (...)

„Ne, ne, ne,“ zvedám ruku, musím mu ukázat, že mu chci pomoci, a dlaní mu přejíždím čelo. (...)

Nemám zde plnou láhev, nevzal jsem si ji s sebou. Ale dole, v bahně trychtýře, je voda. Spouštím se dolů, vytahuju svůj kapesník, rozprostírám ho, tisknu ho do bahna a do dlaně nabírám žlutou vodu, která z marastu vyvěrá.

Polyká ji. Vracím se pro další. Potom mu rozpínám blůzu, abych ho obvázal. To musím udělat v každém případě, aby ti tam odnaproti, kdybych snad padl do zajetí, viděli, že jsem mu chtěl pomoci, a neodstřelili mě. (...)

(3-2) Toto je první člověk, kterého jsem usmrtil vlastníma rukama, kterého vidím zblízka, jehož umírání je mým dílem. (...)

Ale každé jeho vdechnutí obnažuje mé srdce. Tyto hodiny patří umírajícímu, patří jenom jemu, má neviditelný nůž, kterým mne ubodává k smrti: čas a mé myšlenky.

Co bych za to dal, kdyby zůstal naživu. Je těžké ležet zde a muset ho vidět a slyšet.

Ve tři odpoledne je mrtev. (...)

Jeho žena teď jistě na něho myslí; neví, co se stalo. Vypadá, jako by jí byl často psal. – Však od něho ještě bude dostávat poštu – zítra, za týden – snad ještě za měsíc psaní, které se zatoulalo. Bude je číst a on k ní z těch rádků bude mluvit. (...)

Mlčení bobtná. Mluvím a musím mluvit. Tak ho oslovuji a říkám mu to. „Kamaráde, já jsem tě nechtěl zabít. Kdybys sem skočil ještě jednou, neudělal bych to, kdybys i ty byl rozumný. (...) Teprve teď vidím, že jsi člověk jako já. Myslel jsem na tvé ruční granáty, na tvůj bodák, na tvé zbraně – nyní vidím tvou ženu a tvou tvář a to, co máme společné. Odpusť mi, kamaráde. Vidím to vždycky příliš pozdě. Proč nám neříkají znova a znova, že vy jste stejní ubožáci jako my, že se vaše matky trápí stejně jako naše a že vy i my máme stejný strach před smrtí, že stejně je umírání vaše i naše, stejná že je bolest –. Odpusť mi, kamaráde, jak jsi mohl být mým nepřítelem? Kdybychom zahodili zbraně a stejnokroje, mohl bys být mým bratrem... Vezmi si ode mne dvacet let, kamaráde, a vstaň, – vezmi si víc, neboť už nevím, co si s nimi počít.“ (...)

Nerozhodně držím náprsní tašku v ruce. Klouže mi z prstů a otevírá se. Padá z ní několik fotografií a dopisů. (...)

Zabil jsem typografa Gérarda Duvala. Musím se stát sazečem, myslím si ztřeštěně, stát se sazečem, sazečem –

Odpoledne jsem klidnější. Můj strach byl neodůvodněný. Jméno už mě nepřivádí z rovnováhy. Záchvat míjí. „Kamaráde,“ oslovuji mrtvého, ale říkám to vyrovnaně, klidně. „Dnes ty, zítra já. Ale jestli z toho vyvážnu, kamaráde, budu bojovat proti tomu, co rozbilo nás oba: co tobě rozbilo život – a mně? – Také život. Slibuji ti to, kamaráde. Už se to nikdy nesmí stát.“ (...)

Pojednou ve mně kypí lačná, dychtivá touha žít a před ní mizí všechno, co jsem si umiňoval. Jenom abych si v poslední chvíli nepřivolal neštěstí, mechanicky drmolím: „Všechno splním, všechno splním, co jsem ti slíbil,“ – ale v tu chvíli už vím, že to neudělám. (...)

(4) Přesně tak, jak se stáváme zvířaty, když jdeme dopředu, protože to jediné nás dokáže uchovat naživu, zrovna tak se z nás stávají recesisté a ospalčiska, jsme-li v týlu. (...) Chceme žít – za každou cenu: proto se nemůžeme zatěžovat pocity, které snad jsou dekorativní pro mír, ale zde jsou falešné a nemístné. Kemmerich je mrtvý, Haie Westhus umírá, s tělem Hanse Kramera budou mít o soudném dni zatraceně práce, jak sesbírat to, co se pod přímým zásahem rozprsklo; Martens už nemá nohy. Meyer je mrtvý. Marx je mrtvý, Beyer je mrtvý, Hammerling je mrtvý, sto dvacet rozstřílených mužů někde leží, je to zatracené, ale co je nám do toho, my žijeme.